

LAUSUNTO

Kehittäminen, tutkimus ja opetus sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämistä koskevassa HE-luonnoksessa

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Soccaa ohjaava neuvottelukunta haluaa tuoda esille seuraavat näkökohdat:

- **§ 36** Maakunnallista kehittämistoimintaa koskevaa muotoilua pidämme tarkoituksenmukaisena
- **§ 39** Valtion koulutuskorvauksen laajentamista koskemaan myös sosiaalityön käytännön opetusta ja sosiaalityön erikoistumiskoulutusta pidämme erittäin hyvänä. Kannamme kuitenkin huolta miten hyvin korvaus todellisuudessa kattaisi todelliset kustannukset. Sosiaalityössä käytännön opetus on laaja ja keskeinen osa opetusta.
- **§ 40 - § 42** Valtion korvauksen ulottaminen myös sosiaalitieteelliseen tutkimukseen on niinkään periaatteessa hyvä. Esitetyt pykälät eivät kuitenkaan todellisuudessa mahdollistaisi sosiaalitieteellisen tutkimuksen rahoitusta siten kuin ilmeisesti on tarkoitus. Esitämme pykälämuotoiluihin muutoksia.
- **§ 45** Asetuksilla tullaan myöhemmin tarkentamaan keskeisiä koulutuksen ja tutkimuksen sisältöihin, organisointiin ja rahoitukseen liittyviä kysymyksiä. Pidämme ensiarvoisen tärkeänä, että tämä tapahtuisi tasa-arvoisista lähtökohdista ottaen huomioon myös sosiaalityön koulutuksen ja sosiaalitieteellisen tutkimuksen erityispiirteet

Taustaa

Pääkaupunkiseudulle ja eräisiin ruotsinkielisiin kuntiin on 2000-luvun kuluessa kehittynyt ainutlaatuinen sosiaalityön tutkimuksen, akateemisen sosiaalityön koulutuksen ja palvelujen kehittämisen yhteistyörakenne. Rakenne on mahdollistunut kuntien, Soccan, FSKCn ja Helsingin yliopiston sekä eräiden muiden korkeakoulujen yhteisillä sopimuksilla. Rahoitus on – valtion rahoitusta odotellessa – koottu seudun kunnilta ja Helsingin yliopistolta (Heikki Waris ja Matilda Wrede instituutit). Osaltaan rakenteen kehittämistä on tukenut myös valtion rahoitus sosiaalialan osaamiskeskusille (Socca ja ruotsinkielinen FSKC). Tämä pääkaupunkiseudulla toimivien osaamiskeskusten yhteyteen syntynyt tutkimus-, opetus- ja kehittämisrakenne on osoittautunut toimivaksi. Sen hyödyt ovat olleet niin kuntien palvelutoiminnan pitkäjänteisen kehittämisen kuin Helsingin yliopiston opetuksen ja tutkimuksen kannalta ilmeiset.

Valtion koulutus- ja tutkimuskorvauksia koskevat pykälät on kirjoitettu lääketieteen olemassaolevien tutkimus- ja koulutusrakenteiden perustalle ja siksi sosiaalihuollon hyväksi koeteltujen mutta erilaisten kehittämisrakenteiden sovittaminen terveydenhuoltolaista kopioituun raamiin on vaikeaa. Suurin ongelma on, että sosiaalihuollosta puuttuu terveydenhuollon porrastettuun palvelujärjestelmään kuluva yliopistollisten keskussairaaloitten verkosto, joka on ollut 1950-luvulta lähtien keskeinen lääketieteellistä tutkimusta ja kehittämistä tekevä taho. Sosiaalihuollon akateeminen koulutus alkoi vasta 1980-luvun lopulla ja tieteenala alkoi noin sata vuotta myöhemmin kuin lääketieteessä. Lääketiede on saanut valtion tukea tutkimukselle ja opetukselle kymmeniä vuosia. Sosiaalihuollolta valtion tutkimusrahoitus on puuttunut kokonaan. Näin ollen sosiaali- ja terveydenhuollon lähtötilanne yhteistyön alkaessa on radikaalisti erilainen. Lisäksi alojen tutkimusparadigmat eroavat – toinen kiinnittyy voittopuolin luonnontieteisiin, toinen sosiaali- ja käyttäytymistieteisiin.

Pykäläkohtaiset kommentit:

36 § Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminta maakunnassa

- Pidämme oikean suuntaisena, että pykälässä mainituilla viidellä maakunnalla on koordinaatiovastuu myös muiden saman yhteistyöalueen maakuntien kehittämistoiminnasta. Erityisesti yliopisto-yhteistyön näkökulmasta kehittämistoiminnan keskittäminen joiltakin osin viiteen maakuntaan on perusteltua.

39 § Koulutuskorvaus

- Sosiaalityön erikoistumiskoulutuksen rahoitus on ollut epävakaalla pohjalla, mutta tämän myötä rahoitus vakiintuisi. Erikoistumiskoulutusta ei pystyttäisi jatkossa ylläpitämään ilman valtionrahoitusta. Myöskään sosiaalityön perusopetukseen sisältyvästä käytännön opetuksesta koituvia kustannuksia ei kunnille ole korvattu ollenkaan, joten selvä parannus sekin.
- Pelkona kuitenkin on että todellisuudessa korvaus kattaisi vain pienen osan käytännön opetuksen kustannuksista. Helsingin yliopistossa sosiaalityön käytännönopetusta on voitu kehittää kunnianhimoisesti yhteistyössä sopimuskuntien kanssa Praksis -verkostossa. Käytännönopetusta on viisi jaksoa (yhteensä 40 op), yksi jakso jokaisena opintovuonna. Opetus sisältää mm. monitoimijaisen yhteistyön opiskelua yhdessä lääketieteen kanssa sekä ammattikäytäntöjen asiakaslähtöisen tutkimisen ja kehittämisen opetusta, joka luo perustan jatkuvalla oman työn ja työorganisaation kehittämiseksi. Käytännönopetus edellyttää huomattavaa panostusta myös palvelun tuottajilta. Yliopisto kouluttaa pedagogisesti ja tutkimuksellisesti osaavat opiskelijoiden käytännönopettajat, joiden tietoja ja taitoja ylläpidetään Praksis –yhteistyöllä. Käytännönopetuksen laajuus vaihtelee eri yliopistoissa ja siksi korvaus sekä kunnille että yliopistoille olisikin syytä mitoittaa opetuksen laajuuden mukaisesti.

40 § Alueelliset tutkimustoimikunnat

- Pidämme hyvänä, että toimikunta olisi monitieteinen eli sosiaalityön lisäksi jäsenenä voisi olla muita yhteiskunta- ja sosiaalitieteiden edustajia, ja mahdollisesti myös muiden tieteenalojen edustajia. Laaja ymmärrys sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien synnystä ja ratkaisuista vaatii tuekseen erilaisten tieteenalojen osaamista ja tietoa.
- Pykälän muotoilu ei kuitenkaan turvaa lain tarkoittamaa monitieteisyyttä. Esitetty muotoilu perustuu terveydenhuollon nykyiselle tutkimusrakenteelle, jossa ytimen muodostaa sairaanhoitopiirien ja yliopiston sivuvirkajärjestely. Mikäli sote-uudistukselle halutaan monialaisen tieteellisen tutkimuksen tuki, olisi tämä rakenne mietittävä kokonaan toisin. Mallin olisi kannustettava rajojen ylityksiin ja monialaisesta tutkimuksesta saatavien hyötyjen realisoimiseen.
- Esityksen mukaan tutkimustoimikuntaan ei todellisuudessa voitaisi nimittää yliopiston sosiaalityön tai muiden sosiaalitieteiden professoreita. Terveydenhuollossa tilanne on toinen, koska yliopiston professorit ovat kaksoisvirassa eli edustavat samanaikaisesti palveluja tuottavaa toimintayksikköä (käytännössä sairaalaa) ja yliopiston lääketieteellistä tiedekuntaa. Kaksoisvirka järjestely ei ymmärtäksemme voisi säilyä lääketieteessä, jos sitä ei samalla laajenneta koskemaan myös sosiaalityötä. Sosiaalityön ja sosiaalitieteiden näkökulmasta pykälä pitäisi muotoilla ”**Tutkimustoimikunnassa on monitieteinen edustus yhteistyöalueen maakuntien toimintayksiköistä tai yliopistosta.**”

41 § Yliopistotasaisen sosiaali- ja terveystieteellisen tutkimuksen rahoitus

-
- Tutkimustoiminnan rahoitusta hakemaan oikeutetut toimintayksiköt on tarkoitus määritellä asetuksella pitkälti samojen periaatteiden mukaan kuin nykyisin. Kysymykseen tulisivat He-luonnoksen mukaan **pitkäaikaista, vakiintunutta ja korkeatasoista** sosiaali- ja terveystieteellistä tutkimustoimintaa harjoittaneet toimintayksiköt.

- Esitämme, että lain perusteluista poistetaan ”pitkäaikaista, vakiintunutta, korkeatasoista” tutkimusta koskeva kohta, koska sosiaalihuollossa ei ole ollut sellaista valtion rahoitusta joka tällaisten yksiköiden synnyn olisi mahdollistanut. Vakiintunutta, pitkäaikaista ja korkeatasoista tutkimusta on kyllä tehty sosiaalityön käytäntötutkimuksen instituuteissa (HW; MW), joista on valmistunut useita sosiaalityön väitöskirjoja. Instituutit toimivat lakisääteistä tehtävää toteuttavien sosiaalialan osamiskeskusten yhteydessä, ovat kuntien ja yliopistojen yhteistyöfoorumeita tutkimuksessa- ja opetuksessa, mutta eivät ole lain tarkoittamia sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavia toimintayksiköitä.

42 § Valtakunnallinen sosiaali- ja terveystieteellisen tutkimuksen arviointiryhmä

- Sosiaalihuoltoa koskeva tutkimuksen olisi vaikea pärjätä tutkimuksen laatua, määrää ja tuloksellisuutta koskevassa arvioinnissa erilaisen historiansa ja kehitysvaiheensa vuoksi. Jotta tutkimus pääsisi vahvistumaan tarvitsisi se tuekseen erillisjärjestelyjä.
-

43 § Koulutuskorvauksen ja tutkimusrahoituksen maksaminen

- Täysin terveydenhuoltolain mukainen muotoilu, mutta sinällään tarkoituksenmukainen.

44 § Maakunnan tilojen käyttäminen koulutus- ja tutkimustoimintaan

- Selkeyttää sitä, että myös sosiaalityön opetukselle olisi oltava palvelutuotannon yhteydessä tiloja ja siitä saisi korvausta.
- (perusteluissa pudonnut yksi ”sosiaalihuolto” – sana pois. Pykälässä kyllä on)
- Koska myös ammattikorkeakoulut ja ammattioppilaitokset voivat saada opetuskäyttöön tiloja, helpottuu yhteisen koulutuksen järjestäminen.

45§ Asetuksenantovaltuus

- Asetuksella säädettäväksi jäisi hyvin merkittäviä asioita kuten korvausten perusteet, suuruus sekä korvaukseen oikeuttavat tuottajat ja yliopistot. Myös sosiaali- ja terveystieteellisen tutkimuksen painoalueista, tavoitteista ja tutkimusrahoituksen jakamisen perusteita sekä ylisopistotason tutkimuksen arviointiryhmän asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä säädettäisiin myöhemmin asetuksella. **Pidämme oleellisen tärkeänä, että tässä jatkovalmistelussa mietitään huolellisesti lain tarkoituksen toteutumista myös sosiaalityön opetuksessa ja sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa.**

Neuvottelukunnan puheenjohtaja

Ulla Tikkanen
Sosiaali- ja terveysjohtaja
Kauniainen